

Zápis z jednání 2. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu

Věk odchodu do důchodu a valorizace důchodů

Datum: 8. 3. 2017, 9:00 – 11:00

Místo: CESES FSV UK, Celetná 20, místnost č. 216

Přítomni: dle přiloženého seznamu

XX

P. Kučera přivítal přítomné a představil následující program:

1. Schválení programu a připomínky k zápisu z jednání 3/2017 z 23. 2.
2. Finalizace diskuse k návrhu prof. Potůčka o předpokladech, možnostech a důsledcích uplatnění alternativních přístupů k valorizaci stávajících důchodů, vedoucích ke zlepšení starobních důchodů důchodců nacházejících se blízko či pod hranicí příjmové chudoby.
3. Různé

Ad 1. Schválení programu a připomínky k zápisu z jednání 3/2017 z 23. 2.

Program jednání i zápis z předchozího jednání byly schváleny bez dalších připomínek.

Ad 2. Finalizace diskuse k návrhu prof. Potůčka o předpokladech, možnostech a důsledcích uplatnění alternativních přístupů k valorizaci stávajících důchodů, vedoucích ke zlepšení starobních důchodů důchodců nacházejících se blízko či pod hranicí příjmové chudoby.

P. Kučera představil rozeslaný dokument shrnující návrhy na řešení problému vysoké diferenciaci valorizačních částek z předchozích jednání PT2. Připomněl předchozí poznámku p. Machance o jeho vnímání zadání od premiéra. Důraz je, podle tohoto vyjádření, kladen především na důstojnost důchodů, přičemž rozpočtová neutralita nebyla explicitně vyjádřenou nutností.

P. Zelený poznamenal, že je zásadní označit, co je skutečný problém. Zda je to rozdíl mezi absolutními přírůstky z valorizace mezi nízkými a vysokými důchody, nebo je problémem to, že při nízké inflaci je také velmi nízký přírůstek z valorizace k nižším důchodům. **P. Kučera** řekl, že zásluhovost se netýká pouze absolutních částek, ale i valorizačního schématu. Podle **p. Zeleného** tedy otázkou zůstává, zda by se měla zásluhovost korigovat v rámci valorizační formule či nikoliv.

P. Šulc poznamenal, že ani valorizace, která nebude rozpočtově neutrální, nemusí být likvidační pro veřejné finance. Měl tím na mysli nyní předpokládané zvýšení schodku důchodového účtu vůči HDP z 0,9 % v roce 2035 na 1,9 % v roce 2055, tj. cca 0,05 % ročně, a to i s ohledem na relativně nízkou výchozí hodnotu zatížení veřejných financí důchodovými výdaji. Z variant, které jsou obsaženy v dokumentu, rozhodně nedoporučuje variantu č. 4, doporučil by nejspíše variantu č. 2.

P. Potůček navrhl jako první diskutovat rozpočtově neutrální variantu, která zároveň počítá s nižší diferenciací valorizačních částek. Druhým projednaným modelem by měl být návrh bez rozpočtové neutrality, ale zároveň vyrovnávající valorizaci těm, kteří pobírají nízké důchody.

P. Šulc podotkl, že je nutné najít takový algoritmus, který zabrání tomu, aby valorizační přídavky vyšly extrémně nízké, tak jako minulý rok. **P. Suchomel** poznamenal, že tak extrémně nízká valorizace důchodů již nehrozí i díky diskreci vlády, která by právě tomu měla zabránit. Zároveň reagoval na tvrzení **p. Potůčka**. Nesouhlasí s tím, že se nízké důchody zvyšují málo, nižší důchody jsou již teď podle valorizačního schématu zvyšovány relativně více a vyšší důchody jsou zvyšovány relativně méně. **P. Štěpánek** dodal, že nejnižší důchody jsou takřka z 80 % náhradové poměry, lidé s nízkými důchody takto většinou žili celý život a měli by být na podobný příjem zvyklí. **P. Kučera** zároveň ale připomněl, že u starších lidí se častěji s tím, že žijí v domácnosti sami, na rozdíl od většiny jejich předcházejícího života.

P. Linhart poznamenal, že OK se stále setkává s otázkou, jak vyřešit vyplácené nízké důchody, to ale nelze vyřešit valorizací. Řešení vidí buď v sociálních dávkách, anebo ve zvýšení nízkých důchodů jednorázovým příspěvkem. **P. Potůček** zareagoval, že pouze valorizací se to jistě nevyřeší, ale nelze jí zcela vyloučit, je to jedna z důležitých částí.

P. Malá zdůraznila, že v diskusi o valorizaci se začalo od konce, nezahrnul se začátek řetězce týkající se celého důchodového systému, všechny aspekty, které do tohoto řetězce patří, jsou záležitostí celého sociálního systému, pokud se zasáhne do konce řetězce, tak to vždy nějakou sociální skupinu velmi negativně ovlivní.

P. Kučera potvrdil, že i on je toho názoru, že valorizací není možné tento problém zcela vyřešit, ale je nutné ji do úvah o řešení zakomponovat. Jedním z cílů by stále měla být snaha pomáhat zlepšit situaci důchodců ohrožených chudobou.

P. Zelený promluvil o dvou formulích ovlivňující výši důchodu. Jednou z nich je diskrece vlády zasahující jen do procentní výměry důchodu, u které není možné přídavky zacílit jen na nejnižší důchody, jak je uvedeno ve variantě č. 3. Druhá formule je valorizace důchodů podle CPI nebo IŽND a společně s určitým procentem růstu reálné mzdy. Cílem takto vypočtené valorizace je zachovat kupní sílu důchodců a spravedlivě rozdělovat podíl na růstu blahobytu. V probíhající diskusi je do těchto cílů zároveň přidáván další cíl - korigování diferenciací valorizačních částek. Do valorizačního mechanismu by se musel přidat třetí parametr. **P. Linhart** upozornil na to, že by se ti lidé, kteří jsou nyní v důchodu, nemuseli tohoto zlepšení dočkat. **P. Zelený** potvrdil, že problém je skutečně s těmi osobami, které jsou v pokročilejším věku, mají nízký důchod a jsou ohroženi chudobou, toto ani podle něj nelze vyřešit valorizací, v těchto případech by měly být použity sociální dávky. Zaniká zde ekvivalence na základě věku dožití, jak poznamenal na minulém jednání p. Münich, a není jasné na koho cílit.

P. Štěpánek připomněl rozhodnutí Ústavního soudu a ústavní principy, protože navrhovaná opatření jsou napadnutelná. **P. Potůček** dodal, že rozhodnutí ÚS se netýkalo valorizace, rozhodnutí tedy na změny ve valorizaci nelze aplikovat. Námitka proti takovému návrhu samozřejmě může být podána, ale není nutně nevyhnutelnou.

P. Suchomel navrhl, zcela opustit myšlenku zabývající se tím, kdo žije déle a kdo krátce, a jaké jsou v tomto ohledu rozdíly mezi muži a ženami. Hlavním cílem valorizace je zachování kupní síly důchodu, které by se mělo posuzovat podle relativních čísel a zároveň se do úvahy musí vzít i výše inflace a výše valorizace. Návrh na disproporční podíl na růstu blahobytu společnosti ve prospěch chudých je podle něj z hlediska ústavnosti kontroverzní.

P. Kučera a **p. Linhart** a další členové PT2 poté rozvinuli diskusi o logice a složitosti důchodového systému a jeho nastavení s ohledem na zásluhovost a zároveň solidaritu. Otázkou je, zda se má toto nastavení nějak revidovat a zda se má přehodnotit bod rovnováhy mezi zásluhovostí a solidaritou. **P. Zelený** do diskuse připojil poznámku, že je nutné si ujasnit, zda solidaritu a zásluhovost zahrnout do valorizační formule či nikoliv.

P. Kučera ujasnil, že cílem probíhající diskuse není jeho konkrétní řešení problému, ale jeho rozbor z různých úhlů pohledu, hledání možných postupů jeho řešení a zhodnocení nalezených možností. **P. Potůček** shrnul, že podle jeho názoru jsou pro další diskusi nevhodnější 3 z nabízených možností řešení. Jsou to tyto varianty: rozpočtově neutrální varianta č. 1 doplněná bonifikací, která by byla součástí diskrece vlády, varianta č. 2 a č. 3, které jsou z hlediska dopadů do průměru totožné a liší se zdroji, jež by byly použity na dorovnání nižších důchodů.

Přítomní diskutovali variantu č. 1 a její výhody a nevýhody. **P. Zelený** k této variantě poznamenal, že je možné rozšířit diskreci vlády, která by poté mohla pomocí bonifikace řešit diferenciaci důchodů levněji, neboť by nemusela zvyšovat důchod všem, včetně těch, kteří mají důchody vysoké, ale jen těm potřebným, což současná diskrece vlády neumožňuje. Zůstává však otázkou, zda má vláda mít takovou pravomoc, aby mohla rozhodovat o nastavení mezi zásluhovostí a solidaritou a měla tak možnost nadproporcionálně zvyšovat nízké důchody.

Členové PT2 poté diskutovali, zda má být důchodový systém více operativní a flexibilní a zda je žádoucí dát vládě možnost o důchodovém systému více rozhodovat nebo ponechat řešení nízkých příjmů některých skupin důchodců na dalších dávkách, obsažených v dalších sociálních systémech. **P. Suchomel** podrobně vysvětlil, proč by důchodový systém a rovnováha mezi solidaritou a zásluhovostí neměly být do takové míry ovlivněny vládou, zmínil především ústavněprávní a technické hledisko. **P. Malá** a **p. Suchomel** se shodli na tom, že sociální dávky mohou být lepším řešením nízkých příjmů některých důchodců, než zásah do valorizace nebo celého důchodového systému.

P. Suchomel poté k problematice testovaných dávek doplnil, že jejich testování a čerpání by bylo možné zjednodušit a podpořit tak jejich využívání, nevznikala by poté taková potřeba změnit důchodový systém či valorizační formule. **P. Štěpánek** poznamenal, že existuje ještě možnost ad hoc příspěvku, který by nebyl součástí důchodového systému a přidával by se pouze ve chvíli, kdy se životní situace důchodců zhoršuje.

P. Zelený dodal, že by v souboru návrhů také uvítal nulovou variantu s tvrzením, že zásah vlády do jiné části výpočtu důchodu a valorizace než do procentní výměry by mohl být ústavně nekomfortní a vláda by tedy tuto pravomoc mít neměla.

Členové PT2 v následující diskusi dospěli k tomu, že základní otázkou není to, zda je diferenciací valorizačních částek problém, neboť to je již definováno samotným zadáním premiéra, ale spíše to, zda tento problém lze nějakým způsobem řešit a jaká jsou omezení takového řešení. Ústavní kontroverze, na které bylo upozorňováno v průběhu diskuse, podle **p. Suchomela** vznikají až v okamžiku, kdy by vláda měla zmocnění k libovůli.

P. Zelený podotkl, že ústavně napadnutelná je pravděpodobně jakákoliv změna ve valorizaci a v rozložení mezi solidaritou a zásluhovostí, neboť současný stav je zavedený kompromis. **P. Kučera** dodal, že po zvážení všech variant může být řešením také další zásah do valorizační formule, napadnutelnost tohoto řešení je stejná jako napadnutelnost předchozí změny valorizace, kterou OK schválila.

P. Štěpánek podotkl, že je také možné v úvahách vystoupit z limitů důchodového systému, další sociální systémy totiž nabízí další řešení.

P. Kučera shrnul jednání a navrhl, že společně s p. Potůčkem vytvoří závěry z diskuse. Zároveň požádal členy PT2 o poznámky k jednotlivým řešením do zaslané tabulky, aby bylo možné zhodnotit podporu jednotlivých řešení a vytvořit konečný výsledek diskuse o vysoké diferenciaci valorizačních částek.

P. Kučera s poděkováním za diskusi ukončil jednání.

Další jednání PT2 OK proběhne 24. 3. v 9:00 v hlavní budově MPSV na adrese Na Poříčním právu 1, Praha 2 ve skleněné zasedací místnosti ve 2. patře budovy naproti schodům.

Zapsala: Veronika Zápotocká

Vidoval: Tomáš Kučera

XX

Příloha č. 1 – listina přítomných

Příjmení	Jméno	Organizace
Krejčová	Hana	MF
Kučera	Tomáš	PřF UK
Linhart	Zdeněk	MPSV
Malá	Radmila	MF
Potůček	Martin	OK
Suchomel	Marek	MPSV
Štěpánek	Martin	MPSV
Šulc	Jaroslav	ČMKOS
Zelený	Martin	ČSÚ